

CZU: 373.5.046.12:37.03:008

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6618795>

POLITICI ȘI PRACTICI EDUCAȚIONALE DE FORMARE A COMPETENȚEI INTERCULTURALE LA ELEVII DIN CLASELE GIMNAZIALE

Roxana DOROBANȚU-DINA

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Formarea cu succes a competenței interculturale constă în armonizarea cunoștințelor și a activităților practice, bazate pe educație formală, non-formală și a influențelor din mediul informal, alături de aplicarea consecventă a Parteneriatului educațional școală-familie. Implicarea elevilor în activități non-formale specifice educației interculturale, lucrul în echipă, schimbul de experiență cu instituții asemănătoare din țară sau din străinătate (cu preponderență prin proiecte europene), jocurile libere – indiferent de felul lor, limitează prejudecățile, stereotipurile, exclusiunea socială și contribuie la formarea profilului absolventului de învățământ gimnazial pregătit să se integreze social și profesional, acolo unde îl vor purta pașii. Prin reconsiderarea locului și rolului educației interculturale în contextul noilor educații, competența interculturală presupune gestionarea adecvată a relațiilor dintre oamenii care aparțin unor grupuri etnice diferite, care sunt de altă rasă, cultură, religie sau condiție socială, în vederea interacțiunii cu succes în viața socioprofesională.

Cuvinte-cheie: *competență, competență interculturală, educație interculturală, diversitate, discriminare, dialog intercultural.*

EDUCATIONAL POLICIES AND PRACTICES FOR TRAINING INTERCULTURAL COMPETENCE FOR GYMNASIUM CLASSROOMS

Successful formation of the intercultural competence consists in the harmonization of knowledge and practical activities, based on formal, non-formal education and influences from the informal environment along with the consistent application of the school-family educational partnership. The involvement of students in non-formal activities specific to intercultural education, teamwork and the exchange of experience with similar institutions in the country or abroad, especially through European projects, free play (regardless of their type) limit prejudices, stereotypes, social exclusion and contribute to the formation of the profile of the high school graduate ready to integrate socially and professionally, wherever he/ she wants to go. By reconsidering the place and the role of intercultural education in the context of new education, the intercultural competence involves the proper management of relationships between people belonging to different ethnic groups, who are of a different race, culture, religion or social condition, in order to successfully interact in social and professional life.

Keywords: *competence, intercultural competence, intercultural education, diversity, discrimination, intercultural dialogue.*

Introducere

Educația interculturală este disciplina de studiu care se regăsește în Noul Curriculum aprobat în România prin Ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice nr.3590 din 05.04.2016. Aici sunt cuprinse planurile cadru aplicabile din anul școlar 2017-2018 la clasele a V-a și a VI-a, pentru clasa a VII-a din anul școlar 2019-2020 și la clasa a VIII-a din anul școlar 2020-2021. Începând cu anul 2009, învățământul românesc este centrat pe competențe educaționale, iar din perspectivă interculturală *această competență vizează formarea profilului absolventului de învățământ gimnazial pregătit să se integreze social și profesional* [1]. Aceasta este motivația pentru care analizăm tema propusă și susținem că una dintre preocupările majore ale cadrului didactic în societatea actuală este formarea competenței interculturale elevilor din clasele gimnaziale.

Conceptualizarea competenței și ulterior **a competenței interculturale** s-a dovedit a fi un demers anevoios, întrucât o serie de specialiști în domeniul filozofiei, pedagogiei, istoriei, psihologiei și chiar religiei au încercat definirea acesteia, fără a ajunge însă la un consens până acum. Astfel, în accepțiunea cercetătoarei U.Schiopu [2, p.69], **competența** este definită ca fiind „capacitatea profesională remarcabilă, izvorâtă din cunoștințe și practică”. Conform studiilor întreprinse, V.Cojocaru apreciază: „Competența este un sistem de cunoștințe, abilități, deprinderi și atitudini bine structurate și temeinic însușit” [3, p.3]. De asemenea, cercetătoarea V.Cojocaru susține: „Competența reprezintă capacitatea unei persoane de a îndeplini o sarcină specifică la un standard înalt” [4, p.42].

Ph.Perrenoud [5] precizează: „Competența este capacitatea de acțiune într-o clasă de situații comparabile”. În opinia lui J.Tardif [6], „competența nu este un algoritm, ci o acțiune flexibilă, adaptabilă la contexte și situații problematice”. Autoarea V.Goraș-Postică definește competența interculturală ca fiind „îmbinarea elementelor teoretice cu abilitățile tehnice, sociale și moral-etice” [7]. În accepțiunea savantului Vl.Guțu, competența interculturală este „un complex de capacități necesare pentru a performa în interacțiunea cu alții din punct de vedere lingvistic și cultural, care sunt diferiți față de sine” [8]. Cozma et al definește competența interculturală ca fiind „capacitatea de a negocia semnificațiile culturale”, precum și „capacitatea de a mobiliza cunoștințe, metode de acțiune, dar și trăiri afective, atitudini pozitive în rezolvarea unor situații de interacțiune interculturală” [9, p.81]. În strânsă concordanță cu această definiție, cercetătoarea V.Cojocaru argumentează: „Competența se realizează prin mobilizarea resurselor personale, combinate într-un mod specific fiecărei persoane și completate de mobilizarea resurselor mediului social” [10, p.52]. În accepțiunea lui S.Cristea competența „este termenul generic pentru valoarea educațională, în funcție de vârsta educatului, calitatea educației și orientarea generală de devenire a acestuia întru propria ființă” [11, p.3].

În opinia autoarei A.Nedelcu, competența interculturală este „un ansamblu de credințe și conduite interculturale specifice, care pledează pentru deschidere, empatie și comunicare, pentru înțelegerea și valorizarea logicii fiecărei culturi” [12, p.81]. În ce ne privește, considerăm că competența interculturală vine în sprijinul limitării unor situații, precum: discriminarea, rasismul, marginalizarea, excluderea socială ori segregarea și formarea unui comportament prosocial.

Prin reconsiderarea locului și rolului educației interculturale în contextul „noilor educații” [13] competența interculturală presupune, *în opinia noastră*, gestionarea adecvată a relațiilor dintre oamenii care aparțin unor grupuri etnice diferite, care sunt de altă rasă, cultură, religie sau condiție socială, în vederea construirii împreună a societății de mâine [14].

Aceste aspecte sunt de maximă importanță în contextul sociopolitic, economic și cultural actual la nivel mondial, ceea ce a condus la un „exod” (preponderant după anul 2015) al populațiilor din Siria, Iordania, Arabia Saudită, Turcia, China etc. pentru care trebuie găsită o soluție viabilă.

Având în vedere obiectivele majore ale educației interculturale în contextul învățământului obligatoriu, anume păstrarea și apărarea diversității culturale, rolul școlii, în opinia cercetătorilor Vl. Guțu [15, 16] și C.Cucoș [17], este acela de a promova pluritatea culturilor (nu însă supremația unei culturi asupra alteia) și formarea competenței interculturale la elevi. Raportându-ne la cerințele curriculare actuale și la experiența didactică a profesorului, elevii din clasele gimnaziale primesc educație interculturală printr-o abordare interdisciplinară, la nivelul ariei curriculare „Om-societate” și nu doar. De asemenea, *conform experimentului de cercetare pedagogică realizat în perioada 2018-2022*, implicarea elevilor într-o serie de activități de educație non-formală, precum: jocuri, lucrul în echipă, serbări, concursuri aplicative, activități sportive, schimb de experiență cu instituții din țară sau din străinătate, miniproiecte, conduc indubitabil la formarea competenței interculturale [18].

Analizând studiile de specialitate și lucrările de referință ale unor cercetători (L.Ciolan [19], L.Plugaru [20], A.Nedelcu [21]), constatăm că cele mai potrivite forme de realizare a competenței interculturale sunt activitățile non-formale, la care se adaugă educația formală și informală. În opinia expusă de A.Ivasiuc [22], un rol esențial în formarea competenței interculturale au metodele moderne de predare activ-participative, care se află în strânsă concordanță cu metodele didactice tradiționale. În aceeași notă se înscriu și concluziile cercetătorului Vl.Guțu [23], care susține strategiile didactice active, prin care elevii își pun în valoare creativitatea, prin care se dezvoltă motivația și spiritul de echipă: jocuri de rol, miniproiecte, acțiuni social-caritabile, studiu de caz, discuții sincere, deschise, dezbateră cu oponent, serbări etc. În opinia specialiștilor Vl.Pîslaru [24], S.Bernat [25], I.Nicula [26] și A.Nedelcu [27], alături de metodele didactice tradiționale, au o mare eficiență metoda filmului educativ, fotografiile, Jurnalul cu dublă intrare, vizionarea unor emisiuni TV în concordanță cu tematica educației interculturale, întâlniri cu specialiști în domeniu, care contribuie la o înțelegere mai fidelă a culturii „celorlalți”.

Având în vedere sursele bibliografice (C.Bîrzea [28], O.Ciobanu, M.Cozărescu [29], M.Cojocaru-Boroșan, L.Sadovei [30], P.Dasen [31], J.Hatie [32]), vom sintetiza strategiile didactice care stau la baza formării competenței interculturale elevilor din clasele gimnaziale, din perspectiva activităților centrate pe elev [33].

Astfel, esențializând, *vom prezenta strategiile didactice aplicate de noi* în cadrul experimentului de cercetare pedagogică, la care au luat parte 100 de elevi din România, clasele gimnaziale, din mediul rural, instituție cu o populație școlară cuprinzând 40% elevi de etnie romă. Cercetarea s-a desfășurat în perioada 2018-2022.

Problema cercetării constă în determinarea fundamentelor teoretico-aplicative ale educației interculturale, care conduc indubitabil la cunoașterea celuilalt, a istoriei, tradițiilor și a spiritualității sale, valorizarea culturii, înțelegere, toleranță, solidaritate, dialog intercultural etc., relații de care societatea noastră are atâta nevoie în vederea formării competenței interculturale.

Obiectul cercetării îl constituie formarea competenței interculturale elevilor din clasele gimnaziale, prin intermediul orei de educație interculturală, în baza activităților formale, non-formale și a influențelor din mediul informal, evidențiind fundamentele teoretico-aplicative precizate.

Scopul cercetării îl reprezintă formularea și validarea bazată pe experiment a Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale elevilor din clasele gimnaziale, unde sunt cuprinse fundamentele teoretico-aplicative ale temei propuse.

Metodologia cercetării științifice. Activitatea de cercetare a fost realizată ținându-se seama de principiile, teoriile și concepțiile pedagogiei, psihologiei sociale, școlare și a familiei, luându-se în considerare studiile, lucrările de specialitate și teoriile cercetătorilor în domeniu.

Metodele și instrumentele de cercetare utilizate pe parcursul cercetării:

Metode: teoretice – documentarea științifică, analiza și sistematizarea datelor științifice; *praxiologice* – observarea pedagogică, teste aplicative, chestionare, ghidul de interviu; *hermeneutice* – interpretarea datelor științifice; *experimentale* – experimentul pedagogic; *statistice și matematice* – analiza matematică a datelor statistice.

În lucrarea de față vom face referire la utilizarea **metodei învățării experiențiale**, prin care elevii din clasele gimnaziale au fost implicați în foarte multe activități de educație interculturală non-formală și formală, prin care s-a realizat competența interculturală.

Rezultate. Fiind implicați în activități non-formale, elevii au dobândit un volum mare de cunoștințe și abilități de comunicare socială, interculturală, non-discriminare și incluziune socială. Formarea comportamentelor prosociale se datorează faptului că școlarii au experimentat situații noi, bazate pe lucrul în echipă, cu un mare impact sociocultural. De asemenea, rezultatele pozitive, în baza cărora s-a format competența interculturală, sunt urmare a faptului că activitățile s-au desfășurat într-un cadru educațional non-formal, cu o mai mare flexibilitate atitudinală și aptitudinală și au venit întru întâmpinarea propunerilor exprimate de ei. Astfel, susținem că s-a conturat profilul psihosocial al preadolescentului pregătit să facă față provocărilor socioprofesionale, într-o nouă etapă de viață. Rolul cadrului didactic este de a le transforma pe toate în experiențe pozitive [34].

În cadrul experimentului de cercetare pedagogică desfășurat în perioada 2018-2022 (la care sunt evidențiate și câteva activități din anii 2015-2017) au fost vizate următoarele competențe generale, care sunt specifice disciplinei Educație interculturală, clasa a VI-a [35]:

Competența generală 1: Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social.

Competența generală 2: Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice.

Competența generală 3: Participarea responsabilă la luarea deciziilor prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ.

La acestea se adaugă următoarele **subcompetențe**:

1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației interculturale cu referire la fapte / evenimente / procese din societatea contemporană.

1.2. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate.

1.3. Analizarea unor situații în acord / dezacord cu valorile și principiile societății interculturale.

2.1. Elaborarea, în echipă, a unui proiect intercultural pentru rezolvarea unor probleme cu caracter intercultural.

2.2. Participarea, prin derularea unui proiect intercultural, la rezolvarea problemelor comunității și la promovarea dialogului intercultural.

2.3. Rezolvarea în perechi / echipă a unor sarcini de lucru referitoare la viața într-o societate interculturală.

3.1. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite.

3.2. Participarea la rezolvarea problemelor comunității, manifestând empatie culturală în relațiile cu persoane aparținând unor culturi diferite.

Activități practice desfășurate cu elevii din clasele gimnaziale în perioada 2018-2022 în vederea formării competenței interculturale:

- **Vizită de studiu la Atelierul de sculptură** al meșterului popular Ion Rodoș din localitatea Nucșoara-Argeș; Pelerinaj la mănăstirea Corbii de Piatră din Argeș situată la 50 km distanță de școală (iunie 2018);

Competența generală 1: Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social. **Subcompetențe:** 1.2. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate; promovarea identității naționale prin aprecierea obiectelor realizate de meșterul popular: „Coloana Infinitului”, „Masa Tăcerii”, „Steagul Dacilor” etc.; formarea coeziunii de grup; dobândirea unor tehnici de prelucrare a lemnului; descoperirea unor caracteristici privind materialul lemnos utilizat în sculptarea celor mai variate suveniruri; observarea frumuseților din mediul natural și cel religios pe care l-au vizitat; formarea unui comportament moral-civic bazat pe respectul pentru muncă și valorile autentice românești [36].

- **Vizită de studiu la Atelierul de tâmplărie** al lui Ion Dinescu din localitatea Țițești-Argeș – confecționarea scaunelor din lemn (septembrie 2018);

Competența generală 1: Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social. **Subcompetențe:** 2.2. Participarea la rezolvarea problemelor comunității, manifestând empatie culturală în relațiile cu persoane aparținând unor culturi diferite; recunoașterea unuia dintre meșteșugurile specifice zonei, foarte apreciate în urmă cu 30 de ani; descoperirea metodei de lucru în confecționarea unor mici obiecte de mobilier casnic; observarea modului de folosire a uneltelor specifice; obținerea unor venituri suplimentare din valorificarea produselor confecționate în atelierul de tâmplărie;

- **Vizită la Muzeul județean Argeș**, secția Istorie și științele naturii, secția Planetariu, expoziția de roci de mină; Muzeul Sportului Argeșean; Muzeul Viticulturii și Pomiculturii din Golești-Argeș; Centrul Cultural „Florica”, orașul Ștefănești-Argeș (noiembrie 2019);

Competența generală 1: Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social. **Subcompetențe:** 1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației interculturale cu referire la fapte / evenimente / procese din societatea contemporană; cunoașterea patrimoniului cultural național și valorizarea identității naționale prin reperate descoperite în cadrul Muzeului județean Argeș; formarea atitudinii pozitive față de valorile culturale, pornind și de la exponatele aduse din localitatea natală pentru a fi cunoscute pe plan național.

- **Vizită la Mănăstirea Curtea de Argeș, cu prilejul sărbătorii Sfintei Filoftea** (7 decembrie 2018);

Competența generală 2: Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice; **Subcompetențe:** 1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației interculturale cu referire la fapte / evenimente / procese din societatea contemporană; 1.2. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate; completarea cunoștințelor referitoare la sărbătorile creștine; sensibilizarea spirituală a elevilor pentru aprecierea valorilor moral-religioase; asocierea cunoștințelor printr-o abordare transdisciplinară română-istorie-religie referitoare la legenda „Meșterul Manole” – mitul creației și al sacrificiului din literatură; aprofundarea cunoașterii modelului comportamental dat de Sfânta Filoftea – originară din Bulgaria; descoperirea moștenirii culturale atât de apreciată în țară și în străinătate.

- **Vizită de studiu la S.C. „Haulotte”, Țițești-Argeș** – Fabrica de elevatoare, situată la 7 km distanță de școală (decembrie 2018);

Competența generală 1: Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social. **Subcompetențe:** socializarea dintre elevi; sudarea echipei; susținerea unui program artistic dedicat sărbătorilor de Crăciun-Anul Nou; promovarea respectului și a șanselor egale între elevi; preocuparea pentru cultivarea simțului cultural-artistic, a frumosului și a moștenirii tezaurului național (datini și obiceiuri); familiarizarea elevilor cu specificul meseriei în vederea orientării școlare și profesionale; cunoașterea condițiilor de lucru ale părinților în procesul de fabricație a dispozitivelor de elevație.

- **Vizită de studiu la S.C. „Automobile Dacia-Renault”, Mioveni-Argeș** – Fabrica de autoturisme, situată la 7 km distanță de școală (februarie 2019);

Competența generală 1: *Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social.* **Subcompetențe:** promovarea relațiilor de comunicare pentru a depăși barierele sociale; dezvoltarea sentimentului patriotic și de mândrie națională pentru producerea brand-ului „Dacia-Renault”; aprecierea și promovarea produsului autohton de către elevi; descoperirea fabricii unde lucrează părinții lor, locul unde se produc și se comercializează autoturisme pentru toată lumea timp de peste 50 de ani;

- **Vizită de studiu la S.C. „Delta Invest”, Țițești-Argeș** – Fabrica de prelucrare a maselor plastice din localitatea Țițești, județul Argeș, situată la 2 km distanță de școală (martie 2019);

Competența generală 1: *Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social.* **Subcompetențe:** orientarea școlară și profesională; susținerea unui program artistic pentru „Ziua Mamei”; cunoașterea procesului tehnologic și a locului de muncă al părinților; aprecierea modului în care deșeurile din plastic se transformă în reperi, utilizate în echiparea interioară a mașinilor din gama Nissan, BMW, Mercedes etc.

- **Vizită de studiu la Atelierul de olărit din localitatea Coșești-Argeș**, situat la 15 km distanță de școală (martie 2019);

Competența generală 1: *Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social.* **Subcompetențe:** 3.1. *Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite;* 1.2. *Identificarea propriilor reperi de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate;* descoperirea tradiției locale: meșteșugul olăritului; observarea zonei geografice, particularitățile reliefului, florei și a specificului cultural-urbanistic dintr-o localitate rurală recunoscută în zona de Sud a județului Argeș pentru producerea și comercializarea obiectelor casnice de ceramică (oale, vase, ghivece, urcioare etc.); observarea modului de folosire a unui singur obiect: masa olarului și transformarea pământului (lut) prin abilitățile de lucru cu mâinile și piciorul; obținerea unor venituri suplimentare din valorificarea produselor confecționate în atelierul de olărit; **metoda proiectului educațional** este utilizată tot mai frecvent la clasă, întrucât facilitează cercetarea de către elevi a unor teme și subiecte din realitatea imediată. Sporește interesul elevilor de a lucra în echipă, îmbunătățește abilitățile de comunicare socială, crește stima de sine prin responsabilizare individuală și de grup. Extinderea unor sarcini școlare de lucru a presupus și implicarea familiei, conform cercetătoarei L.Cuznețov [37], ca factor de echilibru și progres în relația elev-elev, profesor-elev.

Școlarii din clasele gimnaziale au fost organizați în grupe a câte șapte elevi. La nivelul clasei, primii șapte elevi au format o grupă, următorii șapte – altă grupă, până la epuizarea colectivului.

Fiecare grupă a primit sarcini de lucru diferențiate. Pe parcursul experimentului pedagogic am aplicat **metode: praxiologice** – observarea pedagogică, teste aplicative, chestionare, ghidul de interviu; **hermeneutice** – interpretarea datelor științifice; **statistice și matematice** – analiza matematică a datelor statistice.

Exemple de sarcini de învățare utilizând metoda proiectului educațional în cadrul cercetării pedagogice:

- **Alcătuirea Programului de activități extracurriculare și a regulilor**, care să fie respectate pentru păstrarea climatului socioafectiv și a raporturilor interpersonale trainice la nivelul clasei. În acest context, elevii au propus activități interactive, aplicative, care au condus la coeziunea de grup și la dezvoltarea abilităților de documentare și comunicare.

Regulile propuse au venit în sprijinul formării unui comportament prosocial, fiind diseminate la nivelul clasei, validate și aplicate: comunicarea deschisă, ajutorul necondiționat, lucrul în echipă, sprijin pentru elevii care provin din grupuri vulnerabile sau cu dizabilități, limitarea prejudecăților, a discriminării, segregării, marginalizării și non-incluziunii sociale, aprecierea elementelor culturale ale elevilor de altă etnie, religie, cultură, rasă etc.

A fost utilizată frecvent metoda „**Știu! Vreau să știu! Am învățat!**” Fiecare echipă completează cadranele specifice metodei mai sus menționate, acestea fiind expuse pe foaie de flipchart și analizate *prin metoda „Turul galeriei”*.

Organizarea acțiunilor social-caritabile în perioada 2016-2022:

- **Acțiunea social-caritabilă „Dăruind vei dobândi!”** pentru copiii defavorizați din comuna Țițești-Argeș (aprilie 2016);

Competența generală 2: Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice. **Subcompetențe:** 2.3. Rezolvarea în perechi / echipă a unor sarcini de lucru referitoare la viața într-o societate interculturală; 3.1. Manifestarea unui comportament social, civic și economic activ; oferirea ajutorului necondiționat, indiferent de etnie, religie, rasă, cultură, grup social sau persoane vulnerabile.

- **Acțiunea social-caritabilă „Punți între suflete”,** în parteneriat educațional cu Școala Gimnazială „Liviu Rebreanu” din Mioveni-Argeș (septembrie 2017);

Competența generală 2: Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice. **Subcompetențe:** 2.2. Participarea, prin derularea unui proiect intercultural, la rezolvarea problemelor comunității și la promovarea dialogului intercultural; sensibilizarea elevilor pentru ajutorarea semenilor aflați în nevoie; formarea sentimentului de solidaritate între oameni, acceptare, toleranță față de cei aparținând altor grupuri etnice, religioase, social-culturale; unitatea fără discriminare, creșterea respectului de sine, eliminarea barierelor social-comportamentale și a prejudecăților indiferent de natura lor.

- **Acțiunea social-caritabilă „Punte peste Prut”** în cadrul Parteneriatului educațional cu Gimnaziul Calfa din raionul Anenii Noi, Republica Moldova (decembrie 2021);

Competența generală 3: Participarea responsabilă la luarea deciziilor prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ. **Subcompetențe:** 3.1. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite; descoperirea unor elemente de istorie, geografie, literatură, religie, muzică etc. specifice Republicii Moldova; cunoașterea unor obiceiuri și tradiții care aparțin românilor de peste Prut; interacțiune socioculturală on-line cu elevii din diaspora istorică în cadrul Parteneriatului educațional încheiat între cele două instituții (2021-2023); formarea spiritului moral-civic bazat de respect și întraajutorare.

- **Completarea unui chestionar și a unui interviu semistrukturat,** din care se poate concluziona: atașamentul față de valorile culturale; respectul pentru diversitate; interesul pentru emigrație; atenția acordată imigranților; atitudinea tolerantă etc.; **care sunt valorile în care cred cel mai mult?** iubirea, credința, familia, sprijinul reciproc etc.

Competența generală 1. Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social. **Subcompetențe:** 1.2. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate; 1.3. Analizarea unor situații în acord / dezacord cu valorile și principiile societății interculturale. Chestionarul, testele aplicative și interviul au fost aplicate individual și au reliefat sinceritatea elevilor, respectul pentru valorile culturale și social-morale în care cred, **ordinea stabilită de elevi fiind: familia, credința, sprijinul reciproc, iubirea** etc.

Concluzionând, am ajuns la următoarele rezultate, prin care, utilizând metode: teoretice – documentarea științifică, analiza și sistematizarea datelor științifice; praxiologice – observarea pedagogică; teste aplicative, chestionare, ghidul de interviu; hermeneutice – interpretarea datelor științifice; experimentale – experimentul pedagogic; statistice și matematice – analiza matematică a datelor statistice, susținem: **competența interculturală se formează pe tot parcursul școlarității elevilor, fiind strâns legată de educație, ereditate și mediu ca factori determinanți ai personalității. Mediul familial, social și școlar au o contribuție semnificativă în formarea competenței interculturale și definitivarea profilului absolventului de învățământ gimnazial, pregătit pentru integrare socială și profesională.**

Dintotdeauna, școala tradițională a dovedit o preocupare constantă pentru antrenarea elevilor în activități extracurriculare. Elevii au jucat roluri, au participat la activități sportive de echipă, de formare a abilităților de îndemănare, au recitat poezii prin care și-au format deprinderi lingvistice, de bunătate, omenie, dreptate, curaj; școlarii au promovat portul popular prin participarea la dansuri populare, elogiind dragostea de mamă și de țară; au luat parte la acțiuni social-caritabile, s-au implicat în activități gospodărești specifice vârstei lor – plantarea pomilor și a florilor; au agreat plecarea în excursii tematice sau schimbul de experiență cu instituții similare din țară ori străinătate prin intermediul proiectelor europene etc. Toate acestea conduc indubitabil la dezvoltarea funcțiilor sufletești, la deprinderea de comunicare socială, interculturală, fără prejudecăți legate de etnie, rasă, cultură, religie etc. Participarea părinților la activitățile extracurriculare inițiate de școală constituie cadrul cel mai potrivit de intercunoaștere, socializare și dialog intercultural – fără prejudecăți, stereotipuri, marginalizare ori excluziune socială.

În urma experimentului de cercetare pedagogică desfășurat în perioada 2018-2022, realizat pe un grup de 100 de elevi din clasele gimnaziale, dintre care 40% sunt de etnie romă, *am constatat* că activitățile extracurriculare, de educație non-formală, formală și cu influențe din mediul informal conduc în mod cert la formarea competenței interculturale. Astfel, activitățile bazate pe joc și îndemânare, lucrul în echipă, activitățile sportive, miniproiectele, concursurile educaționale de tipul „Prietenii pompierilor”, „Cu viața mea apăr viața” „Diversitatea – o șansă în plus pentru fiecare”, „O călătorie interculturală”, „Mozaic interetnic – Diferiți și totuși la fel” au avut un impact pozitiv semnificativ asupra dezvoltării școlărilor din perspectivă socială, emoțională și atitudinală. Sunt puse în valoare funcțiile cognitive, sufletești, observaționale, gândirea critică, imaginația, creativitatea, motivația intrinsecă, sporind interesul preadolescenților pentru descoperirea „celorlalți” din perspectivă socioculturală. De asemenea, jocurile libere, indiferent de felul lor, și lucrul în echipă contribuie în foarte mare măsură la coeziunea de grup, creșterea stimei de sine, dezvoltarea funcțiilor sufletești, a comportamentului prosocial și la formarea competenței interculturale elevilor din clasele gimnaziale.

Referințe:

1. Curriculum Național aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice din România, nr.3590/ 05.04.2016.
2. SCHIOPU, U. (coord.). *Dicționar de Psihologie*. București: Babel, 1997. 740 p. ISBN Cod: 973-48-1027-8
3. COJOCARU, V. *Competențe anteprenoriale prin metode interactive. Ghid metodic*. Chișinău: Pontos, 2011. 148 p. ISBN 978-9975-51-271-8
4. COJOCARU, V. *Competențe decizionale ale managerilor în implementarea inovațiilor*. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2017. 178 p. ISBN 978-9975-76-223-6
5. PERRENOUD, P. *Développer des compétences, mission centrale au marginale de l'université?* <http://www.unige.ch> [Accesat: 22.02.2022]
6. TARDIF, J. *Développer un programme par compétences: de l'intention à la mise en oeuvre*, <http://www.cvm.qc.ca> [Accesat: 15.02.2022]
7. GORAȘ-POSTICĂ, V. (coord.). *Educație interculturală în Republica Moldova*. Chișinău: ARC, 2003. 172 p. ISBN 978-9975-3355-0-8
8. GUȚU, VL. Învățământul centrat pe competențe: abordare teleologică. În: *Didactica Pro* (Chișinău), 2011, nr.1 (65), p.2-7.
9. COZMA, T., POPA, N. L., BUTNARU, S. Formarea competenței interculturale. Perspective de aplicare a modelului experiential. În: COZMA T., GHERGUȚ, A., SĂLĂVĂSTRU, D. (coord.). *Un deceniu sub semnul autonomiei. Reconsiderări și abordări interdisciplinare în științele psihopedagogice*. Iași: Editura Universității „Al.I. Cuza”, Supliment la *Analele Universității „Al.I. Cuza”*. Seria *Științele Educației*, p.89-102. ISSN: 1453-0775
10. COJOCARU, V. *Competențe de negociere educațională a managerului din învățământul preuniversitar*. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2019. 204 p. ISBN 978-9975-76-274-8
11. CRISTEA, S. *Pedagogie*. Vol.I. Pitești: Hardiscom, 1996. 231 p. ISBN 973-97861-3-8
12. NEDELICU, A. *Învățarea interculturală în școală*. București: Humanitas Educațional, 2004. 204 p. ISBN 9738289955
13. CRISTEA, S. *Fundamentele pedagogiei*. Iași: Polirom, 2010. 345 p. ISBN 978-973-46-1562-9
14. DOROBANȚU-DINA, R. Intercultural Competence - Way to Solve the Problems of Today's World. In: *Eastern European Journal of Regional Studies*. Volume 7/ Issue 2/December 2021. <https://doi.org/10.53486/2537-6179.7-2.08>
15. GUȚU, VI., CHIRIAC, A. *Educația interculturală în învățământul superior*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2013. 208 p. ISBN 978-9975-4411-7-9
16. GUȚU, VI. Abordarea teleologică a competențelor în sistemul de învățământ. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale consacrate aniversării a 65 de ani de la fondarea Universității de Stat „A. Russo” din Băți*. Băți: Presa universitară Bălțeană, 2011.
17. CUCOȘ, C. *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Polirom. 2009. 288 p. ISBN 973-683-445-X
18. DOROBANȚU-DINA, R. Abordarea interdisciplinară în formarea competenței interculturale elevilor din clasele gimnaziale. În: *Educația în fața noilor provocări*, 2014, nr.2(33). ISSN 1857-0461 / ISSN 2587-3687
19. CIOLAN, L. *Pași către școala interculturală*. București: Corint, 2000, p.114. ISBN 978-9975-46-207-5
20. PLUGARU, L. PAVALACHE, M. *Educație interculturală*. Sibiu: Psihomedica, 2008. 120 p. ISBN 978-973-1753-22-5
21. NEDELICU, A. *Educație democratică, incluziune și interculturalitate*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007. 174 p. ISBN 978-973-30-1954-1
22. IVASIUC, A. *Educație interculturală, de la teorie la practică*. București: ISPMN, 2010. 98 p. ISBN 978-973-1753-22-0
23. GUȚU, VI. Curriculum centrat pe competențe: orientări de optimizare/dezvoltare continuă. În: *Didactica Pro*, 2014, nr.3(85), p.6-10. ISSN 1810-6455

24. PĂSLARU, VI. *Principiul pozitiv al educației. Studii și eseuri pedagogice*. Chișinău: Civitas, 2003. 320 p. ISBN 9975912087 9789975912082
25. BERNAT, S. *Educație multiculturală. Ghid metodologic*. Cluj– Napoca: Fundația CRDE. 2006. 100 p. ISBN-10: 973-7670-06-X ISBN-13: 978-973-7670-06-9
26. NICOLA, I. *Tratat de pedagogie școlară*. București: Aramis, 2003. 480 p. ISBN 973-8473-64-0
27. NEDELICU, A. *Fundamentele educației interculturale: diversitate, minorități, echitate*. Iași: Polirom, 2008, p.208. ISBN 978-973-46-1173-7
28. BÂRZEA, C. Interculturalitate, multiculturalitate și educație interculturală. În: *Revista de Pedagogie*, anul LI, 2003, nr.1-6, p.178-192.
29. CIOBANU, O., COZĂRESCU, M. (coord.). *Manual de educație interculturală*. București: Editura ASE, 2010. 218 p. ISBN 973-681-127-1
30. COJOCARU-BOROZAN M., SADOVEI L. *Fundamentele științelor educației*. Chișinău: Tipogr. UPS „Ion Creangă”, 2014. 446 p. ISBN 978 -9975-46-207-5
31. DASEN, P. Fundamentele științifice ale unei pedagogii interculturale. În: *Educația interculturală. Experițe, politici, strategii*. Iași: Polirom, 1999. 208 p. ISBN 973-683-223-6
32. HATTIE, J. *Învățarea vizibilă. Ghid pentru profesori*. București: Trei, 2014. 222 p. ISBN 978-606-719-058-8
33. http://portal.didacticieni.ro/documents/41587/47997/Trif+L_Didactica+centrării+pe+elev.pdf.
34. DOROBANȚU-DINA, R. Studiu de specialitate – cadrul didactic promotor al educației interculturale în contextul globalizării. În: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului*, 2011, nr.2. ISSN 1857-2502 / ISSN e 2537-6276
35. Curriculum Național aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice din România, nr.3590/05.04.2016.
36. DOROBANȚU-DINA, R. *Valorile culturale românești – cheia comunicării interculturale*. Across www.across-journal.com ISSN 2602-1463 Vol. 4 (2) 2021 Contemporary Challenges in Teaching Romanian as a Second Language
37. CUZNEȚOV, L. *Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic*. Chișinău: Primex-com SRL, 2013. 140 p. ISBN 978-9975-4253-2-2

Date despre autor:

Roxana DOROBANȚU-DINA, doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

E-mail: scoala.iclazarescu@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-7216-6785

Prezentat la 10.03.2022